

менше, ніж просто охочих відпочити за ігровим столом, ознайомитися з новою шоу-програмою, поспілкуватися з людьми свого кола (що у свою чергу позначається на позиціонуванні подібних закладів).

Наразі в Україні функціонує Українська асоціація діячів гравального бізнесу, створена в 1998 році і є зареєстрованим об'єднанням підприємств - суб'єктів гравального бізнесу України. У 2005 році Українська асоціація діячів гравального бізнесу увійшла до складу Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України. Основною метою Української асоціації діячів гравального бізнесу є сприяння цивілізованому розвитку гравального бізнесу в Україні, координація підприємницької діяльності членів асоціації, захист законних прав і інтересів її членів, а також вживання заходів по становленню окремої галузі вітчизняної економіки – азартної індустрії.

Отже, підсумовуючи дане дослідження, варто зазначити, що підґрунтя для розвитку ігрового туризму України є підготовленим, чітко окресленим. Наразі, ігровий бізнес вже приносить прибутки державі, але при правильному його розвитку та управлінні, ситуацію можна поліпшити, упорядковуючи та вдосконалюючи цей сегмент ринку. Це особливий метод приваблення туристів, який працює на імідж країни та покращує його. Дану тему слід продовжувати розкривати задля забезпечення економічного та туристичного розвитку держави.

1. www.uagb.com.ua/Publications/Message/?id=22 – Українська Асоціація діячів гравального бізнесу 2., „Деловая Столиця”, щотижневик №49/395 від 8.12.2008

УДК 338.48 (477)(470+571)

**Божук Т. І. канд. техн. наук, доц. кафедри менеджменту
Львівський державний інститут новітніх технологій та управління імені
В.Чорновола,**

ЗНАЧЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАЛЬНЕОЛОГІЧНИХ КУРОРТІВ (НА ПРИКЛАДІ "СХІДНИЦІ" (УКРАЇНА) ТА "МАРЦІАЛЬНИХ ВОД" (РОСІЯ))

Розглядаються питання ресурсного потенціалу, сучасного стану і особливостей функціонування двох бальнеологічних курортів. Запропоновано систему критеріїв для характеристики курортів, проведено порівняльний аналіз цих SPA – курортів.

The issues of the resource potential, modern state and functioning peculiarities are discussed for the two resorts. The system of criteria is proposed to characterise the resorts, and the comparative analysis is made.

Key words: SPA resorts, "Skhidnytsia", "Martsialnyye Vody", the system of criteria to characterise the resorts, comparative analysis.

Постановка проблеми. Використання підземних мінеральних вод – одного із найцінніших видів рекреаційних ресурсів, сягає глибокої давнини, має ефект лікування та оздоровлення. Велика кількість родовищ мінеральних вод, їх різноманітність і запаси спостерігаються як на території України, так і

Росії. В Україні основна частка родовищ мінеральних вод приурочена до Карпат і Передкарпаття. Тут функціонують відомі курорти Трускавець, Моршин, Великий Любінь, Немирів, Шкло, Східниця. Особливо перспективним для розвитку є Східниця, яка отримала статус курорту 09.01.1976 р., а з 2005 р. стала бальнеологічним курортом імені Омеляна Стоцького. Росії, поруч із найбільш популярними курортами, розташованими у Кавказькому та Причорноморському районах, на території республіки Карелія функціонує найстаріший курорт "Марціальні води".

Актуальними і надалі залишаються питання порівняльного характеру бальнеологічних курортів, які пропонуємо висвітлити на прикладі "Східниці" та "Марціальних вод".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку і функціонування курортів у науковій літературі піднімаються і висвітлюються давно. Підготовлено ряд монографій, наприклад, Гулич О.І. [2], Федунь О.В. [13], за редакцією Матолича Б.М. [6], навчальних посібників, зокрема Фоменко Н.В. [14], Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. [5]. Рекреаційні можливості та проблематику курорту "Східниця" вивчали Гулич О.І. [3], Божук Т., Гурська У. [1], Рутинський М.Й. [9], "Марціальні води" – Капуста Л.І. [4], Хуусконен Н.М, Глушанок Т.М. [15]; історію становлення курорту, характеристики мінеральних вод і закладів розміщення рекреантів подано у Г. Стоцької [11]; видано картосхему і буклети про Східницю [12] та про музей "Марціальні води" [7]. а також проведено аналіз "Програми розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Львівській області на 2003-2007 роки" [8].

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є проведення порівняльного аналізу сучасного стану, планувально-функціональної та організаційної структури, подальших можливостей розвитку курортів України та Росії (на прикладі "Східниці" та "Марціальних вод"). Для вирішення поставленої мети виконано такі завдання: складено структурно-логічну схему критеріїв характеристики курортів для цілей порівняльного аналізу, на основі визначених критеріїв подано подібні та відмінні риси двох курортів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед зазначимо, що при підготовці цієї статті, крім літературних, картографічних і статистичних даних, було використано матеріали власних спостережень, проведених на території курортів "Східниця" (серпень 2007 р.) та "Марціальні води" (липень 2007 р.).

Враховуючи сучасні теоретичні положення курортології [10, 14], для цілей порівняльного аналізу було визначено ряд критеріїв, які знайшли своє місце у структурно-логічній схемі, що пропонується до розгляду (Рис. 1). Обрані критерії оцінювання (чи аналізу) згруповано у шести блоках "Загальна характеристика курорту", "Географічне положення", "Природно-рекреаційний потенціал", "Інфраструктурне забезпечення", "Медичні параметри", "Проблеми і перспективи розвитку курорту", які, на нашу думку, власне і репрезентують весь комплекс необхідних характеристик.

На підставі вище означених критеріїв нами виконано порівняльний аналіз курортів "Східниці" та "Марціалні води" (Табл. 1).

Вважаємо за доцільне показати також територіально-планувальну організацію двох курортів (Рис.2 і 3), оскільки вони мають деяку подібність і значні розбіжності.

Рис. 2. Територіально-планувальна організація курорту "Східниця" [11]

Далі у тексті подаємо коротко особливості освоєння, потенційні можливості, стан сервісного обслуговування рекреантів, існуючі проблеми, ймовірні шляхи їх подолання та бачення майбутнього бальнеологічних курортів "Східниця" та "Марціалні води".

Бальнеологічний курорт імені О. Стоцького "Східниця" знаходиться у Дрогобицькому районі Львівської області, входить до складу національного природного парку "Сколівські Бескиди". Його становлення розпочалося навесні 1956 р., коли пенсіонер Омелян Стоцький знайшов у лісі поблизу в'їзду до Східниці джерельце, яке виявилось цілющим.

У результаті багаторічних досліджень на території Східниці було відкрито ще десятки джерел мінеральних вод [11]. Основними лікувальними факторами курорту спеціалісти вважають не лише унікальні мінеральні води, але й чисте насичене ефірними смолами розріджене, з дещо пониженим вмістом кисню гірське повітря, яке змінює частоту і глибину дихання, стимулює кровотворні органи.

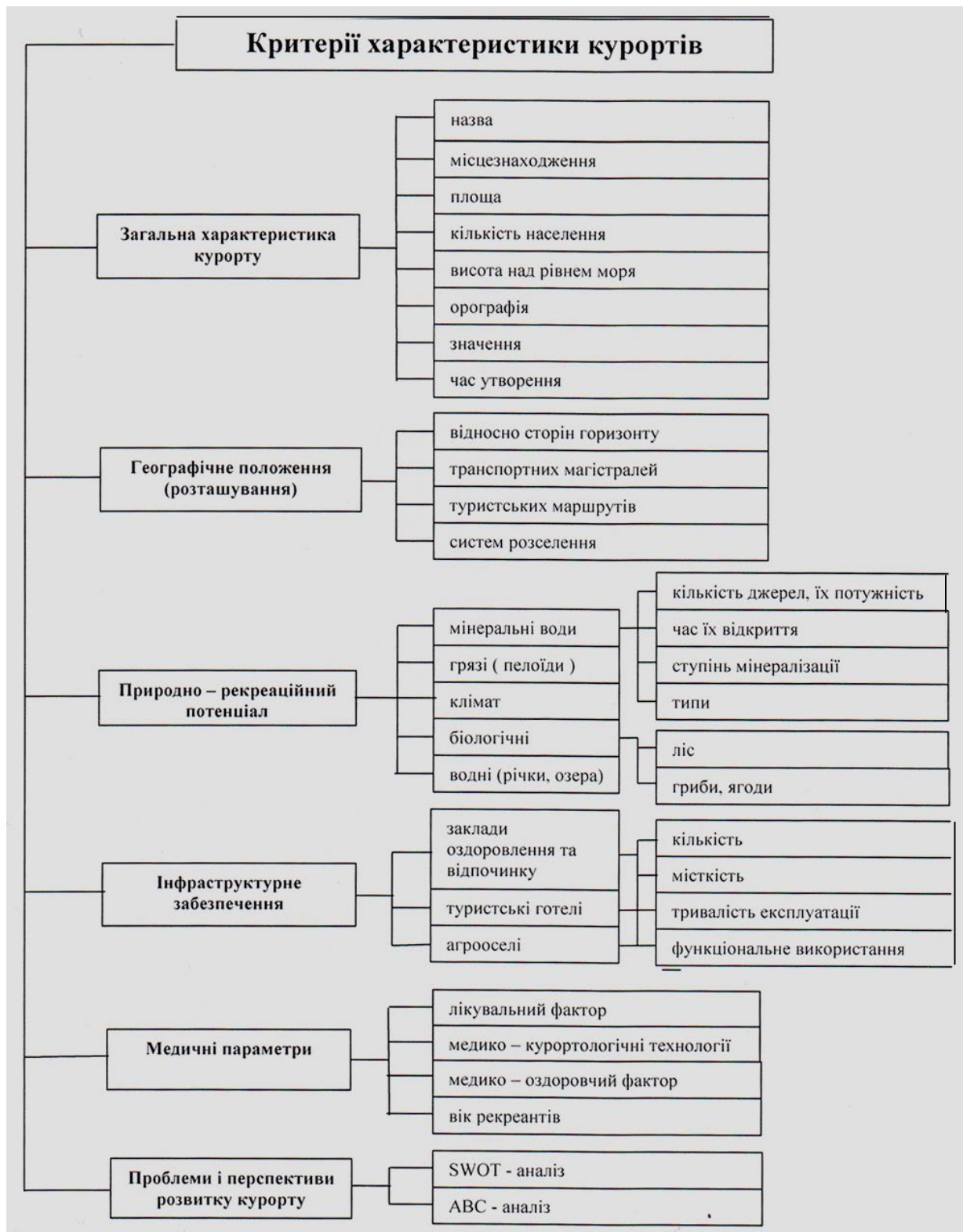

Рис. 1. Структурно-логічна схема вибору критеріїв характеристики курортів для цілей порівняльного аналізу

Крім бальнеологічних процедур відпочиваючі можуть ознайомитися із природою, історією, культурою і традиціями цього краю – відвідати кімнату-музей Омеляна Стоцького, церкви Святого Миколая, Святих Петра і Павла у смт.

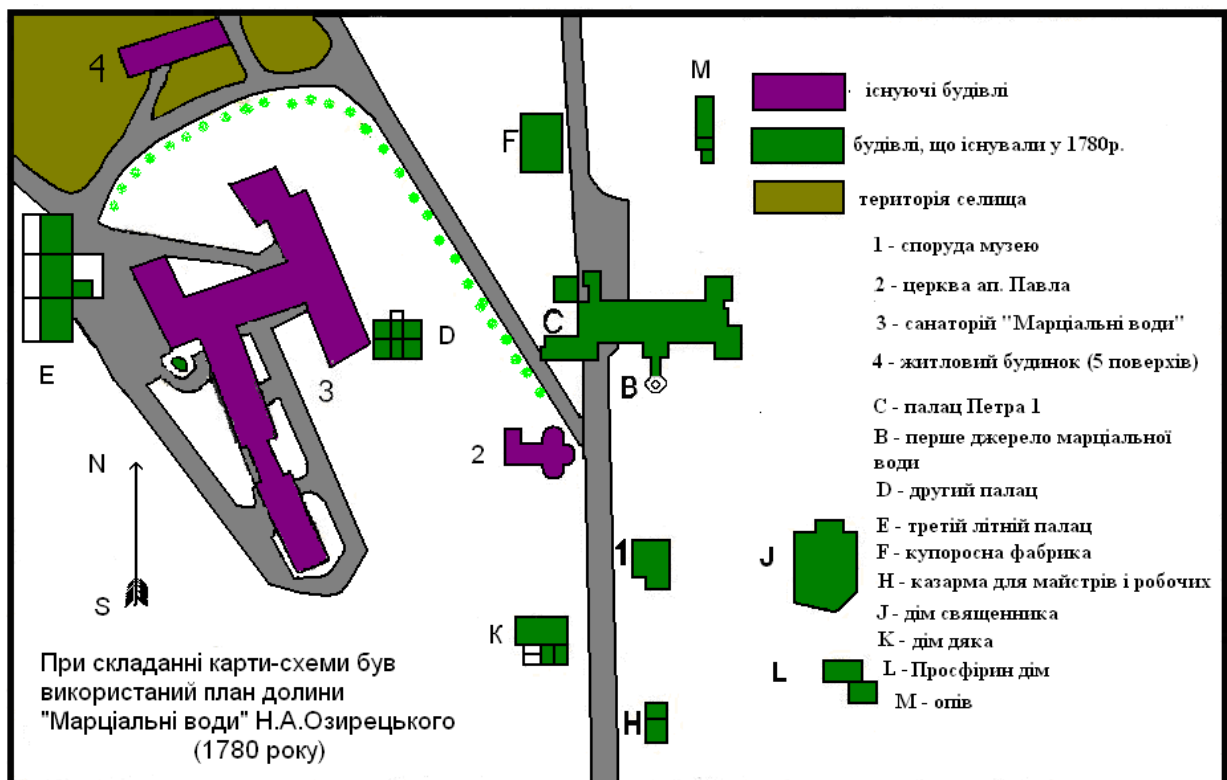

Рис. 3. Територіально-планувальна організація курорту "Марціалні води" [7]

Східниця, скористатися послугами туроператора "Перлина-тур" і відвідати руїни фортеці "Тустань" в с. Урич, місця життя і творчості Івана Франка (с. Нагуєвичі), органний зал у м. Самборі чи краєзнавчий музей у м. Дрогобичі, тощо.

Таблиця 1. Спільні та відмінні риси курортів "Східниця" (Україна) та "Марціалні води" (Росія)

ХАРАКТЕРИСТИКА КУРОРТІВ	
СХІДНИЦЯ	МАРЦІАЛЬНІ ВОДИ
місцезнаходження	
Дрогобицький район Львівської області, входить до Борислава, має обласне значення	Кондопозький район Республіки Карелія
площа	
735 га	біля 500 га
кількість населення	
2257 осіб	менше 2 тис. осіб
висота над рівнем моря	
600 м н.	біля 100 м
орографія	
басейн р. Східничанка; в межах Східницької міжгірської улоговини Східних Карпат	розташований у мальовничій долині між двома високими гірськими кряжами
значення курорту	
загальнодержавне	
час утворення курорту	
09.01.1976 р.	березень 1719 р.; 1964 р.
розташування відносно сторін горизонту	
на пд.-зх. від м. Львова	на пн -зх від м. Петрозаводська
транспортних магістралей	

12 км від залізниці в Бориславі	30 км від м. Кондопога
туристських маршрутів	
"Бальнеологічні курорти Львівщини", "Східниця – Урич"	"Край карельський, край лісів" (Марціальні води –Ківач-Кондопога)
систем розселення (у т.ч. великих міст і агломерацій)	
на відстані 9 км від Борислава і 20 км від Трускавця	на відстані 53 км від Петрозаводська
руралістичні	
мінеральні води, кількість джерел	
Східницьке родовище налічує 38 джерел і понад 17 свердловин із різним фізико-хімічним складом	експлуатуються 4 різні за складом джерела
потужність	
затверджені запаси в 1.5 рази перевищують трускавецькі (64.6 дм/м3), але використовуються лише на 2-3%.	сумарний дебіт 4 свердловин 250 м ³ / на добу
час відкриття мінеральних джерел	
Весна 1956 р., Омелян Стоцький	1714 р., Іван Ребоєв
ступінь мінералізації, типи мінеральних вод	
слабомінералізовані (з підвищеним вмістом органічних речовин (типу “Нафтуса”), з вираженою жовчогінною дією); слабомінералізовані залізисті; середньомінералізовані, гідрокарбонатні та хлоридно-гідрокарбонатні натрієві; хлоридно-натрієві	слабомінералізовані (0,2 –1,0г/дм ³), містять двовалентний оксид заліза, що найкраще засвоюється організмом людини
грязі (пелоїди)	
відсутні	містять речовини, близькі до гормонів, вітамінів і володіють протизапальним і протибольовим ефектом у хворих із захворюваннями хребта, суглобів
клімат	
вологий помірно-континентальний	м’який з достатньою кількістю опадів
лісові ресурси	
смерекові та соснові бори, луки і чагарники, багата фауна	соснові та ялинові ліси, багата фауна
гриби, ягоди	
є багато	
водні (річка, озеро)	
р. Стрий недалеко (можна купатися)	Озеро Габбозеро розташовано на відстані 1км (можна купатися і плавати на човнах), озеро Верхня Ламба – 2 км (пляж, рибалка)
Заклади оздоровлення та відпочинку, їх кількість та місткість	
санаторії “Карпати” (на 250 місць), “Стожари” (100), “Гуцулка” (150), “Верховина” (80), “Едельвейс”, “Стожари”, “Східницькі Карпати”; лікувально-оздоровчі комплекси “Сідус” (18), “Вілла Ігнатієва”, “Ді Анна” (24), “Зелений бір” (150), готельно-оздоровчий комплекс “Санта Марія” (19 номерів), пансіонати “Валентина”, “Валерія”, відпочинкова оселя “Соломія” 95	санаторій “Дворци”, санаторій “Марціальні води” (з 2003 р. лікувально-оздоровчий центр) на 260 місць; також є ресторан із панорамним виглядом, бари, басейн лагунного типу з гідромасажем, сауна

кімнат)	
туристичні готелі, їх кількість	
садиба родини Дорош "Під замком" (5 кімнат)	котеджне селище "деревня Александровка", турбаза "Верхня Ламба" (2 км від санаторію)
агрооселі	
велика кількість агроосель	не розвинуто
тривалість експлуатації	
цілорічно	
функціональне використання	
лікування, оздоровлення	
лікувальний фактор	
бальнеологічний	бальнеологічний і грязевий
медико-курортологічні технології	
	бальнеогрязеві
лікувально-питні, фітотерапевтичні	
медико-оздоровчий профіль	
захворювання нирок (сечокам'яна хвороба, хронічні пієлонефрити, літогенні діатези, сечогінна протизапальна дія); шлунково-кишкового тракту (виразки, хронічні гастрити з підвищеною і нормальною кислотністю); печінки, підшлункової залози та жовчного міхура (збільшення вироблення жовчі; регенерація тканин печінки тощо); виведення цукру з крові; захворювання органів кровотворення.	захворювання серцево-судинної, опорно-рухової, нервової та сечостатевої системи, органів дихання, захворювань вуха, горла і носа; грязі із Габбозера володіють протизапальною, спазмолітичною, обезболюючою, розсмоктуючою дією і використовуються при лікуванні хвороби периферійної нервової системи, органів опорно-рухових, хронічних запальних захворювань.
вік рекреантів	
змішані (дитячі і дорослі)	
Проблеми і перспективи розвитку (метод ABC –аналізу)	
переваги	
агротуристичний продукт зорієнтований на обслуговування середнього класу та заможної верстви гостей; діють церкви	унікальність грязей
зручне розташування у екологічно привабливих районах; сприятливі природно-кліматичні умови; значні запаси мінеральних вод; лікування широкого спектру захворювання людей; наявність антропогенно-незмінених природних ландшафтів і можливості рекреаційної діяльності	
недоліки	
реконструкція і модернізація матеріально-технічної бази деяких санаторіїв відповідно до європейських стандартів; будівництво водопроводу, резервуару та очисних споруд каналізації; наявність зовнішнього конкурента – курорту Трускавець	розвиток агротуризму і надання агротуристичних послуг
недостатній рівень розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури населених пунктів; підвищення якості сервісного обслуговування рекреантів	
суперечливі питання	
Чи віддаленість від великих урбаністичних центрів є загрозою для перспектив розвитку курортів?	
Що можна зробити для підвищення екологічної свідомості і культури мешканців?	

Курорт "Марціальні води" функціонує на базі джерел залізистих мінеральних вод, відкритих в 1714 р. приписним селянином Кончезерського заводу Іваном Рябовим. Перший бальнеологічний курорт у Росії розпочав свою історію у березні 1719 р. За наказом Петра І. було споруджено палаци для царя і його близьких, готель для гостей, господарські побудови, відкрито церкву (19.02.1722 р.) і названо на честь апостола Петра. Цар старався систематично відвідувати курорт (у 1719, 1720, 1722, 1724); видав укази "Лікарські правила споживання цілющої марціальної води" та "Про заборону на ввіз у Росію зарубіжних мінеральних вод" [7].

Склад і властивості води з джерела досліджували лейб-медик Петра Великого Л. Блюментрост і хірург А. Равінель. З'ясувалося, що вода містить залізо та інші мінеральні речовини, що мають оздоровчий ефект при ревматизмі, захворюваннях шлунково-кишкового тракту, серцево-судинної системи та ін.

Друге народження курорту "Марціальні води" відбулося у 1964 р. Його унікальність полягає у вдалому поєднанні трьох лікувальних чинників: 1) здатності утримувати залізо (висока концентрація двовалентного заліза - до 100мг/л), що не поступається своїми властивостями мінеральним водам світових курортів; використовуються 4 лікувальні джерела з різним складом і лікувальними властивостями; 2) лікувальній сапропелевій грязі озерно-ключового походження озера Габбозеро; 3) цілющому клімату, що сформувався завдяки єдиним у світі покладам шунгіту, і сприяє тривалому перебуванню відпочиваючих на відкритому повітрі [4].

Для відпочиваючих пропонують екскурсії до Петрозаводська, островів Кіжі, Валааму та Соловків, водопаду Ківач, міста гаманців – Кондопоги, Петровського лікєро-горілчаного заводу із дегустацією, сплав на рафтах річкою Шуя, прогулянки на човнах озерами, пікніки і піші походи; в селищі Гирвас можна побачити один із найбільш унікальних і стародавніх вулканів Європи – Гирвасський вулкан – вулканічний центр, який вивергався більше 2 млрд. років тому, і добре зберігся; можна пройти пішки стародавнім дном Онезького озера, загадати бажання на знаменитій горі калевальських рун Сампо, побачити рельєф, сформований у результаті льодовикової діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином для цілей порівняльного аналізу бальнеологічних курортів варто користуватися запропонованою системою критеріїв, апробація якої на прикладі курортів "Східниця" та "Марціальні води", дозволила виявити їх спільні та відмінні риси у сфері природо-ресурсного потенціалу, інфраструктурного забезпечення та сервісного обслуговування, територіально-планувальної організації, сучасних проблем і перспектив на майбутнє. Подальші дослідження є перспективними у напрямку обґрунтування інвестиційних проектів щодо реконструкції та розвитку цих бальнеологічних курортів.

1.Божук Т.І., Гурська У.М. Використання земель оздоровчого призначення: перспективи розвитку курорту "Східниця" // Новітні досягнення геодезії, геоінформатики та землепорядкування – європейський досвід: 36. наук. праць. – Чернівці, 2006. – С. 120-123. 2.Гулич О. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій: питання теорії і практики: Монографія. – Львів: ІРД Нану, 2007. – 208 с. 3.Гулич О. Рекреаційний потенціал Українських Карпат та сучасний стан його освоєння. – Львів, 2004. – 56 с. 4.Капуста

Л.И. Марциальные воды, страницы истории первого русского курорта. – СПб: "Дмитрий Буланин", 2006. – 100 с. 5. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К.: "Альтерпрес", 2007. – 369 с. 6. Мінеральні води та курорти Львівщини / Під ред. Матолича Б.М. – Львів: "Видавництво Палітра друку", 2003. – 96 с. 7. Музей "Марциальные воды" (филиал Карельского государственного краеведческого музея). – 2003. – Буклет. 8. Програма розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Львівській області на 2003-2007 роки. – Львів, 2003. – 120 с. 9. Рутинський М.Й. Розвиток рекреаційного потенціалу бальнеологічного курорту (на прикладі смт. Східниця) // Географія і туризм: європейський досвід (Матеріали міжнародної конференції). – Львів, 2007. – С. 122-123. 10. Рутинський М. Класифікація та типології курортів // Вісник Львівського університету: Серія географічна. – Випуск 34. – 2007. – С. 236-246. 11. Стоцька Г. Цілющі води Східниці. – Львів: Видавництво "Афіша", 2005. – 48 с. 12. Східниця (історія, культура, туризм) – бальнеологічний курорт. – Тернопіль, "Наш світ", 2004. – 22 с. 13. Федунь О.В. Бальнеологічні ресурси Прикарпаття. – Львів: ВНТЛ, 1999. – 168 с. 14. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с. 15. Хуусконен Н.М., Глушанок Т.М. Практика экскурсионной деятельности. – СПб.: «Издательский дом Герда», 2007. – 208 с.

УДК 911.3

**Смирнов І.Г., д-р геогр. наук, професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка**

ЛОГІСТИКА ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТУРИЗМІ

Розкрито сутність та особливості логістики готельних послуг як інтегральної складової логістики туризму – новітнього науково-практичного напрямку дослідження туристичної діяльності.

Shown essence and special features of hotel services logistics as integral part of logistics in tourism – the newest scientific and practical direction in touristic activity's researches.

Постановка проблеми. Логістика туризму, як новітній науково-практичний напрямок логістики, характеризується компонентною, регіональною та функціональною структурою. Серед складових компонентної структури логістики туризму одне з чільних місць займає логістика готельних послуг. І це не дивно, адже дані послуги становлять підставу туристичного продукту, поряд з послугами з харчування, транспортування та програмного забезпечення туристів.

Наукові джерела та публікації з теми статті є нечисленними і в основному представлені працями В.В. Іванова [1; 2; 3; 4]. Означена проблема також відображена в розробках з менеджменту (управління) готельних закладів [5; 6; 7]. Інтегрований підхід щодо логістики готельних послуг як складової частини логістики туризму простежується в працях автора [8; 9 та 31].

Метою дослідження є розкриття сутності логістики готельних послуг у туризмі, зокрема особливостей формування логістичних потоків та вузлів у готельному господарстві, а також логістичної системи управління готелем.

Виклад основного матеріалу. Потоки гостей (клієнтів, проживаючих), які є головним видом потоків в логістиці готельних послуг і для яких власне створені та функціонують готелі різноманітних типів, видів та розмірів, в готельному бізнесі відображаються у вигляді їх інформаційної та фінансової проекції, тобто інформаційних та фінансових потоків. І в цьому полягає